

PLAN OCHRONY DLA ZAŁĘCZAŃSKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

OPERAT KSZTAŁTOWANIA FUNKCJI TURYSTYCZNEJ, REKREACYJNEJ I EDUKACYJNEJ

Łódź - Warszawa, 2025

Fundusze Europejskie
dla Łódzkiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Operat kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej
opracował zespół w składzie:
dr hab. Sławoj Tanaś, prof. UŁ
dr Justyna Mokras-Grabowska
dr Aleksandra Mroczek-Żulicka

Wykonawca prac:

Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska;
ul. Erasma Ciołka 13, 01-445 Warszawa

ZESPÓŁ PARKÓW
KRAJOBRAZOWYCH
WOJEWÓDZTWA ŁÓDZKIEGO

Plan ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego sporządzono na zlecenie
Województwa Łódzkiego – Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego
ul. Solna 14,91–423 Łódź

Fundusze Europejskie
dla Łódzkiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Priorytetu FELD 02. Fundusze europejskie dla zielonego Łódzkiego, Działanie FELD.02.15 Bioróżnorodność, typ 4. Opracowanie, aktualizacja dokumentów dla obszarów chronionych lub wdrażanie ich zapisów, programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021 - 2027.

Fot. okładka: Brama Nadwarciańskiego Grodu (źródło: ZPKWŁ) – fot. tymczasowa

Spis treści:

1.	WSTĘP.....	5
1.1.	Cel opracowania wraz z ogólną informacją o Planie ochrony.....	5
1.2.	Metodyka i zakres prac.....	5
1.2.1.	Ogólne założenia prac nad Planem ochrony	5
1.2.2.	Metodyka i zakres prac w odniesieniu do kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej.....	6
1.3.	Zespół autorski	8
1.4.	Ogólna charakterystyka Parku.....	8
2.	OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA	13
2.1.	Ogólna charakterystyka stanu wiedzy.....	13
2.2.	Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu	14

Część I

Charakterystyka i diagnoza stanu

1. WSTĘP

1.1. Cel opracowania wraz z ogólną informacją o Planie ochrony

„Operat kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej” (dalej Operat) jest jednym z sześciu operatów szczegółowych stanowiących wraz z Operatem generalnym dokumentację Planu ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego (dalej ZPK lub Park)¹. Jego zasadniczym celem jest wskazanie działań na rzecz ochrony i zrównoważonego kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej obszaru Parku w perspektywie najbliższych 20 lat.

Operat dzieli się na dwie zasadnicze części – diagnostyczną, charakteryzującą zagospodarowanie i użytkowanie turystyczne, rekreacyjne i edukacyjne oraz strategiczną, w której zaproponowano cele i działania ochronne. Materiał opracowany w Operacie stanowi podstawę merytoryczną dla zapisów projektu uchwały Sejmiku Województwa Łódzkiego w sprawie „Planu ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego” (dalej Plan ochrony). Treść Operatu należy traktować także jako rozwinięcie i uzasadnienie zapisów wyżej wymienionej uchwały, przy czym należy zwrócić uwagę, że w wyniku uwag zgłaszanych w ramach konsultacji społecznych, a także procedur uzgadniania i opiniowania projektu Planu ochrony, ostateczne brzmienie zapisów uchwały może różnić się od propozycji ujętych w niniejszym Operacie. Dotyczy to głównie zagrożeń, sposobów ich eliminacji, działań ochronnych, proponowanych form ochrony przyrody, ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz innych dokumentów strategicznych dotyczących eliminacji lub ograniczenia zagrożeń wewnętrznych lub zewnętrznych dla kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej.

Wymóg sporządzania planów ochrony dla parków krajobrazowych wynika z zapisów art. 18 ust. 1 Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940). Zasadnicza treść oraz jego podział na poszczególne operaty planu ochrony dla parku krajobrazowego ujęta jest w art. 20 ust. 4 tej ustawy, natomiast tryb jego sporządzania, zakres wymaganych prac oraz zakres i możliwe sposoby ochrony zasobów parków określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. z 2005 r. Nr 94, poz. 794).

Organem sporządzającym Plan ochrony dla ZPK jest dyrektor Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego (ZPKWŁ), natomiast wykonawcą opracowania jest Narodowa Fundacja Ochrony Środowiska.

1.2. Metodyka i zakres prac

1.2.1. Ogólne założenia prac nad Planem ochrony

Zakres prac planowanych do wykonania w ramach przygotowania Planu Ochrony dla Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, w tym „Operatu kształtowania funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Załęczańskiego Parku Krajobrazowego”, uwzględnia zarówno formalne wymogi wynikające z Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz.U. 2005 nr 94 poz. 794), jak i rzeczywiste potrzeby rozpoznania aktualnego stanu i zagrożeń zasobów

---

¹ Fragment Załęczańskiego Park Krajobrazowego położony jest w obrębie województwa śląskiego.

przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych Parku, niezbędnych do sformułowania długofalowej strategii ich ochrony oraz kształtowania funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych.

Prace prowadzone nad wszystkimi operatami składają się z następujących etapów:

I – etap oceny stanu rozpoznania analizowanych komponentów (zagadnień) oraz zaplanowania niezbędnych prac uzupełniających.

II – etap charakterystyki i diagnozy stanu, obejmujący:

- analizę dostępnych danych,
- wykonanie uzupełniających badań inwentaryzacyjnych,
- ocenę zachodzących zmian i ocenę skuteczności dotychczasowych sposobów ochrony,
- analizę uwarunkowań ochrony,
- identyfikację zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych.

III – etap strategii ochrony, obejmujący m.in.:

- określenie celów ochrony,
- określenie zakresu prac rekomendowanych w celu ochrony analizowanych komponentów oraz monitorowania skuteczności podjętych działań,
- określenie zasad i kierunków użytkowania obszaru Parku oraz propozycji ustaleń do dokumentów planistycznych i strategicznych różnych szczebli,
- sformułowanie propozycji uzupełnienia wiedzy dotyczącej analizowanych komponentów oraz propozycji ich wykorzystania w rozwoju funkcji turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku,
- prognozę stanu analizowanych komponentów w perspektywie 20 lat w wariantcie pełnej realizacji ustaleń Planu ochrony oraz w wariantcie utrzymania dotychczasowych trendów, a także oszacowanie kosztów realizacji proponowanych działań.

Istotnym elementem prac nad *Planem ochrony Załęczańskiego Parku Krajobrazowego* jest podział jego obszaru na strefy działań ochronnych, do których odniesie się część ustaleń opisanych w części strategicznej niniejszego Operatu.

1.2.2. Metodyka i zakres prac w odniesieniu do kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej

Sporządzenie Operatu wymaga przede wszystkim pozyskania danych archiwalnych, literaturowych, statystycznych i przestrzennych bazując na źródłach pierwotnych i wtórnych, pozyskanych i opracowanych w ramach pracy kameralnej. Poza kwerendami i badaniami kameralnymi, istotne znaczenie mają badania terenowe, w tym badania inwentaryzacyjne i społeczne. W kolejnym etapie zespół przystąpi do prac analitycznych, a na ich podstawie do sporządzenia strategii ochrony, prognozy i syntezy w zakresie kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku.

Poniżej opisano w sposób szczegółowy metodykę prac diagnostycznych i analitycznych, planowanych do wykonania w ramach opracowywania Operatu. Zaplanowane prace obejmują:

a) prace kameralne, w tym:

- kwerenda, przegląd i analiza dostępnych źródeł piśmiennych (publikowanych i niepublikowanych, aktualnych i archiwalnych) oraz internetowych (m.in. literatura, mapy, przewodniki turystyczne, informatory turystyczne, publikacje naukowe, publikacje popularno-naukowe, ewidencje, bazy danych, strony internetowe, bazy danych itp.) dla obszaru Parku

Krajobrazowego Międzyrzecza Warty i Widawki oraz jednostek administracyjnych na terenie których zlokalizowany jest Park, obejmujących problematykę turystyczną, rekreacyjną i edukacyjną;

- zebranie i analiza aktów prawa na poziomie gmin oraz województwa i ich analiza pod kątem zapisów dotyczących turystyki, rekreacji i edukacji;
- zebranie i analiza opracowań znajdujących się w posiadaniu podmiotów lokalnych, w tym m.in. strategii rozwoju, studium uwarunkowań, kierunków zagospodarowania przestrzennego;
- inwentaryzacja zagospodarowania turystycznego, rekreacyjnego i edukacyjnego w oparciu o analizę treści map, baz danych i wszelkich dostępnych źródeł piśmiennych i internetowych;
- analiza danych z Głównego Urzędu Statystycznego (GUS), Banku Danych Lokalnych (BDL), Baz Danych Obiektów Topograficznych (BDOT), Głównego Urzędu Geodezji i Kartografii (GUGiK), również za pośrednictwem geoportalu, dotyczących stanu turystyki i rekreacji w gminach przynależnych do Parku, w tym wykazy obiektów zagospodarowania (baza noclegowa, gastronomiczna, towarzysząca) i infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej oraz edukacyjnej;
- analiza źródeł internetowych (internetowe zasoby Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, strony lokalnych stowarzyszeń i fundacji (np. Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego (ROTWŁ), Lokalnych Organizacji Turystycznych (LOT), Lokalnych Grup Działania (LGD) i inne), lokalnych podmiotów działających na polu turystycznym, rekreacyjnym i edukacyjnym, itp.);
- wystąpienie do odpowiednich jednostek samorządowych o udostępnienie danych dotyczących strategii i planów rozwoju turystyki i rekreacji, zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, działalności ośrodków edukacyjnych na obszarze Parku;
- wystąpienie o udostępnienie studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin obejmujących obszar Parku i jego otuliny oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego;

b) prace terenowe, w tym:

- badania terenowe, wizje lokalne wraz z przygotowaniem dokumentacji fotograficznej, które pozwolą na zweryfikowanie oraz uzupełnienie zebranych danych i materiałów;
- terenowa inwentaryzacja zagospodarowania turystycznego, rekreacyjnego i edukacyjnego;
- analiza sposobu wykorzystania potencjału i walorów Parku w zakresie turystyki, rekreacji i edukacji, na podstawie zweryfikowanych w terenie zebranych materiałów źródłowych, wizji lokalnych, wywiadów z przedstawicielami podmiotów, zaangażowanych w organizację turystyki, rekreacji i edukacji na obszarze Parku (m.in. z przedsiębiorcami, przedstawicielami stowarzyszeń i fundacji, urzędnikami), wywiadów z mieszkańcami Parku i odwiedzającymi Park;
- analiza organizacji atrakcji turystycznych i produktów turystycznych, krajoznawstwa (w tym edukacji nt. lokalnych walorów, dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego), rekreacji oraz ochrony zasobów antropogenicznych i przyrodniczych na obszarze Parku i w jego otulinie;
- analiza stanu zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego Parku, ze szczególnym uwzględnieniem zainwestowania osadniczego (drugie domy, letniska), bazy gastronomicznej, bazy noclegowej, bazy towarzyszącej, szlaków turystycznych, ścieżek edukacyjnych, systemu informacji krajoznawczej i innej infrastruktury, wykorzystywanej w turystyce, rekreacji i edukacji na obszarze Parku i w jego otulinie;

c) prace syntezujące i końcowe, w tym:

- usystematyzowanie danych i przygotowanie części opisowej (dokumentacja fotograficzna, opracowania kartograficzne, rysunki, tabele);
- sporządzenie syntezy uwarunkowań zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego Parku, wynikających z konieczności ochrony przyrody, walorów kulturowych i krajobrazu z wykorzystaniem wskaźników stosowanych w analizie atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej, zagospodarowania i ruchu turystycznego i rekreacyjnego oraz określenia stopnia funkcji turystycznej i rekreacyjnej;
- analiza zagrożeń wewnętrznych i zewnętrznych walorów Parku wynikające z istnienia i rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej na obszarze Parku wraz z propozycjami sposobów minimalizacji negatywnych skutków, wynikających z rozwoju turystyki i rekreacji;
- określenie perspektyw i uwarunkowań rozwoju turystyki, rekreacji i edukacji na podstawie zebranych materiałów źródłowych, danych statystycznych, diagnoz oraz wywiadów z przedstawicielami podmiotów zainteresowanych rozwojem turystyki, rekreacji i edukacji na obszarze Parku;
- wskazanie działań niezbędnych dla realizacji postawionych celów ochronnych.

Zakres problemowy Operatu określa jego spis treści. Zakres terytorialny Operatu pod względem diagnozy stanu zagospodarowania i użytkowania turystyczno-rekreacyjnego wraz z działalnością edukacyjną obejmuje obszar Parku, natomiast pod względem zagrożeń zewnętrznych dla realizacji funkcji turystyczno-rekreacyjnych otulinę Parku.

Przygotowana diagnoza zasobów turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku, będzie podstawą do przygotowania strategii kształtowania analizowanych uwarunkowań, w perspektywie funkcjonowania przez kolejne 20-lat. Przygotowanie strategii będzie obejmowało sformułowanie celów ochrony i rozwoju funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej, zaleceń dotyczących kształtowania poszczególnych rodzajów i form turystyki, rekreacji oraz edukacji, jak również przygotowanie propozycji ustaleń do studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego.

1.3. Zespół autorski

Autorami niniejszego opracowania są dr hab. Sławoj Tanaś - prof. Uniwersytetu Łódzkiego, dr Justyna Mokras-Grabowska i dr Aleksandra Mroczek-Żulicka, będący pracownikami Instytutu Geografii Miast, Turyzmu i Geoinformacji, Wydziału Nauk Geograficznych Uniwersytetu Łódzkiego. Zespół autorski posiada szerokie doświadczenie w sporządzaniu dokumentów strategicznych, opracowań turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych, w prowadzeniu badań ruchu turystycznego, badań nad atrakcyjnością turystyczną, kreatywnością w turystyce oraz organizacją rekreacji. Członkowie zespołu są autorami wielu publikacji (książek, monografii, artykułów naukowych) polskich i obcojęzycznych w zakresie turystyki, rekreacji, krajoznawstwa oraz edukacji krajoznawczej, rekreacyjnej i turystycznej.

1.4. Ogólna charakterystyka Parku

Załęczański Park Krajobrazowy powołany został do życia Uchwałą Nr XIII/50/78 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Sieradzu z dnia 5 stycznia 1978 r. w sprawie utworzenia Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Obecnie Park funkcjonuje na podstawie Rozporządzenia Nr 45/2005 Wojewody Łódzkiego z dnia 24 listopada 2005 r. w sprawie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w granicach województwa łódzkiego oraz Uchwały Nr VI/59/10/2023 Sejmiku Województwa Śląskiego z dnia 28 sierpnia 2023 r. w sprawie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w części położonej w województwie śląskim.

Na terenie województwa łódzkiego Park obejmuje obszar o powierzchni 13520 ha, a otulina 8153 ha. Łącznie Park i otulina zajmują powierzchnię 21673 ha. i zlokalizowany jest na terenie: Miasta i Gminy Działoszyn oraz gmin: Osjaków, Pątnów, Siemkowice, Wieluń, Wierzchnas. W województwie śląskim Park wraz z otuliną położony jest na terenie gminy Lipie i obejmuje obszar Parku o powierzchni 880,34 ha i otuliny 2726,49 ha. Łączna powierzchnia Parku to 14 400,34 ha.

Zadaniem Załęczańskiego Parku Krajobrazowego jest ochrona niepowtarzalnego krajobrazu jurajskich wapiennych ostańców kryjących w sobie wiele form krasu, osobliwej fauny i flory oraz urokliwego odcinka rzeki Warty, określanego w literaturze jako najpiękniejszy i najwartościowszy przyrodniczo w stosunku do całego jej biegu. Obszar ZPK obejmuje północno-wschodnią część Wyżyny Wieluńskiej, będącej częścią Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej, zamykając od północy system jurajskich parków krajobrazowych. Warta, przepływając przez Park ok. czterdziestokilometrowym łukiem, rzeźbi w skalistym podłożu głębokie przełomy, urozmaicając krajobraz wapiennych wzgórz oraz pasm morenowych wzniesień zlodowacenia środkowopolskiego. Dolina w stosunkowo niewielkim stopniu nosi ślady ludzkiej gospodarki, natomiast koryto rzeki jest całkowicie naturalne. Park, ze względu na piękno krajobrazu, przyrodnicze bogactwo, ciekawą kulturę i wspaniały klimat posiada bardzo wysokie walory krajoznawcze, dydaktyczne i rekreacyjne.

Terenu Załęczańskiego Parku Krajobrazowego osobliwy charakter nadaje zespół przyrodniczych zjawisk związanych z wapiennym podłożem jurajskim. Jurajskie skały ukazują się na powierzchni gruntu na szczytach ostańców wapiennych, na krawędzi doliny Warty pod Lisowicami oraz w licznych kamieniołomach, które powstały podczas pozyskiwania kamienia wapiennego do wykorzystania jako budulec, bądź do wypału w prymitywnych piecach. Wiele takich „wapienników” pozostało do dziś jako atrakcja turystyczna, a zarazem charakterystyczny element krajobrazu Parku. W kamieniołomach można podziwiać głębokie przekroje geologiczne górnourajskich wapieni, kopalne zjawiska krasowe oraz skamieniałości zwierząt morskich. Na terenie Parku znajduje się wiele profili geologicznych. Najwartościowszymi przyrodniczo elementami związanymi z jurajskim podłożem ZPK są ostańce wapienne. Ich odsłonięte szczyty porasta wielobarwna murawa kserotermiczna, a pośród skałek rozwinęły się osobliwe zespoły wapieniolubnej roślinności oraz stanowiska drobnej wapieniolubnej fauny występującej tu daleko poza zasięgiem zwartego występowania. Ciekawostką w skali województwa łódzkiego są występujące jaskinie (rezerwat Węże).

Do szczególnych celów ochrony Parku zaliczyć należy m.in.: zachowanie wapiennych ostańców i wychodni z występującymi tam formami rzeźby krasowej (jaskiniami, studniami, lejami krasowymi, żłobkami krasowymi), zachowanie i ochronę cennych odsłonięć geologicznych jako ważnych obiektów dydaktycznych i naukowych, zachowanie i przywracanie naturalnych walorów dolinom rzecznych, zachowanie i ochronę obszarów stanowiących świadectwo współczesnych, naturalnych procesów geomorfologicznych, takich jak parowy, wąwozy itp., zachowanie w niezmienionym stanie i ochronę źródeł oraz obszarów źródłkowych, zachowanie rzadkiego w Polsce zbiorowiska świetlistej dąbrowy i kwaśnej dąbrowy, utrzymanie i odtworzenie unikatowych zbiorowisk roślinnych: łęgu podgórskiego, grądu jodłowego i jodłowego wyżynnego boru mieszanego, zachowanie fitocenozy grądowych jako rzadkich składników szaty leśnej ZPK, zachowanie naturalnych zbiorowisk leśnych olsowych i bagiennych, w tym zbiorowisk olsu porzeczkowego i sosnowego boru wilgotnego, odbudowa lasów jodłowych i bukowych, zachowanie lub odtworzenie naturalnych drzewostanów na wilgotnych i żyznych siedliskach (wilgotne grądy, łęgi jesionowo - olszowe, ols porzeczkowy), zachowanie różnorodności biologicznej rzadkich i ginących łąk i roślinności łąkowo-bagiennnej, torfowisk, zachowanie cennych fragmentów muraw napiaskowych, zachowanie i ochronę muraw kserotermicznych, odbudowanie siedliska światłolubnych muraw naskalnych, utrzymanie różnorodności krajobrazu roślinnego na który składa się mozaika pól, łąk, jałowczysk, żarnowczysk,

ochronę przed zalesieniem oraz utrzymanie połączenia starorzeczy z rzeką Wartą, utrzymanie dotychczasowego poziomu wody w kompleksie stawów i mokradeł, oraz ochronę ich przed nadmiernym osuszaniem, utrzymanie dotychczasowego poziomu wody oraz hamowanie sukcesji na bagnach śródleśnych i torfowiskach, utrzymanie różnorodności gatunkowej zwierząt lądowych i wodnych podlegających ochronie, ochronę krajobrazu o wybitnych walorach naturalnych - wieloprzestrzennych obszarów leśnych, ochronę krajobrazu naturalnego doliny Warty o wybitnych walorach przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych, ochronę krajobrazu kulturowego o znacznych walorach zabytkowych z nagromadzeniem elementów dziedzictwa kulturowego, ochrona miejsc koncentracji i potencjalnego występowania stanowisk archeologicznych, zapobieganie zubożeniu i ujednoliceniu krajobrazu, poprzez ochronę zadrzewień śródpolnych i przydrożnych, zachowanie istniejących rozłogów pól, ochronę przed eksploatacją surowców naturalnych, ochronę najatrakcyjniejszych terenów turystycznych (obszary leśne) przed degradującym zagospodarowaniem, rozwój pożądaných form rekreacji - turystyki kwalifikowanej.

Połowę powierzchni Parku zajmują lasy, przy czym tylko niewielkie fragmenty stanowią wartościowe, wielogatunkowe drzewostany. Dominują siedliska borowe. W większości są to monokultury sosnowe na ubogim piaszczystym podłożu. Szczególnie dotyczy to lasów we wnętrzu „Wielkiego Łuku”. Zbiorowiska leśne są jednak dość zróżnicowane, a spośród 21 jednostek roślinności zaroślowej i leśnej są i takie, które posiadają wyjątkową wartość naukową i krajobrazową. Flora Załęczańskiego Parku Krajobrazowego liczy około 1200 gatunków roślin naczyniowych, mchów i porostów. Tak liczny skład gatunkowy związany jest ze znacznym zróżnicowaniem siedlisk, które Park zawdzięcza położeniu pomiędzy wyżynami i nizinami, wapiennemu jurajskiemu podłożu, ubogim przestrzeniom pokrytym kwaśnymi plejstocеныskimi piaskami oraz naturalnej dolinie Warty. Spotykamy tu gatunki należące do wielu grup siedliskowych, jednak najliczniejsze reprezentowane są rośliny związane z siedliskami zmienionymi wskutek działalności człowieka, takie jak pola, przydroża, osiedla itp. Duży udział we florze Parku zajmują gatunki charakterystyczne dla lasów liściastych oraz roślin siedlisk łąkowych i mokradeł związanych z doliną Warty. Najbardziej charakterystyczne dla Parku, wyróżniające ten obszar w krajobrazie Polski Środkowej są rośliny muraw napiaskowych, kserotermicznych i naskalnych. Znaczne powierzchnie Parku zajmują bezleśne, nieurodzajne, piaszczyste przestrzenie, na których rozwinęły się murawy napiaskowe. Na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego występują 33 gatunki roślin podlegających ochronie, w tym 21 objętych ochroną ścisłą.

Park wyróżnia się również znacznymi wartościami kulturowymi. Znajduje się tu wiele cennych i bogatych stanowisk archeologicznych (Przywóz). Atrakcją Parku i najbliższych okolic są zachowane do dnia dzisiejszego interesujące zabytki architektury i sztuki. Szczególne miejsce zajmuje wśród nich drewniana architektura sakralna: XVIII-sto wieczna kapliczka w Kamionie oraz grupa unikalnych, XVI-sto wiecznych kościołów w tzw. typie wieluńskim. Jednym z nich jest położony w otulinie Parku kościół w Łaszewie Rządowym. Należące do tej grupy kościoły znajdują się m.in. w okolicznym Grębieniu (z renesansową polichromią fundacji Jana Łaskiego), Popowicach, Gaszynie, Kadłubie i Wierzbiu. Na terenie Parku zachowały się interesujące zabytki techniki. Najcenniejszym jest drewniany wodny młyn (obecnie elektryczny) w Kępowiźnie z XIX w. Zachowały się również prymitywne piece do wypału kamienia wapiennego, tzw. wapienniki, z początku XX wieku, których krótkie, grube kominy stanowią obecnie typowy krajobraz Parku.

Do głównych walorów Parku zaliczyć można:

- krajobraz doliny Warty wraz ze starorzeczami (Załęczański Łuk Warty),
- krajobrazy leśne (około 50% powierzchni Parku zajmują lasy),
- obszary źródlisk, formy jurajskie i jaskinie,

- zbiorowiska szuwarowe, roślinności wodnej, łąki, murawy kserotermiczne i torfowiska,
- flora i fauna wraz z zagrożonymi i chronionymi gatunkami,
- wsie i miasta z historycznym układem i zabytkami,
- zabudowa drewniana – użytkowa i sakralna,
- zabudowa podworska i folwarczna wraz z parkami,
- obiekty o istotnych walorach historyczno-architektonicznych (stanowiska archeologiczne),
- obiekty militarne i cmentarze z I i II wojny światowej.

Dla zachowania najcenniejszych walorów przyrodniczych Parku utworzono na jego terenie trzy rezerваты (dwa na terenie województwa łódzkiego i jeden na terenie województwa śląskiego), użytki ekologiczne i jeden duży obszar Natura 2000, ochroną pomnikową objętych jest kilkanaście obiektów.

Na terenie Parku występuje duże zróżnicowanie rodzajów i form turystyki oraz rekreacji, m.in. turystyka poznawcza (przyrodnicza, ekoturystyka, kulturowa, krajoznawcza), wypoczynkowa (drugie domy, letniska, agroturystyka, ośrodki wypoczynkowe) i aktywna (piesza, rowerowa, konna, speleologiczna, geoturystyka, wodna – kajakowa). Park stanowi istotny obszar rekreacji dla mieszkańców Wielunia, Działoszyna i Częstochowy, są to m.in. rekreacja leśna, wędkarstwo, kolarstwo, jazda konna, kajakarstwo, nordic walking, rekreacja piesza.

Działalność edukacyjna na terenie Parku koncentruje się na szlakach turystycznych (np. Szlak Jury Wieluńskiej, Szlak Rezerwatów Przyrody, Nadwarciański Szlak Bursztynowy, szlak wodny rzeki Warty) i ścieżkach dydaktycznych, w miejscach wypoczynku rekreacyjnego oraz przy obiektach zabytkowych i historycznych.

Ryc. 1. Mapa Załęczańskiego Parku Krajobrazowego (źródło: ZPKWŁ)

2. OCENA DOTYCHCZASOWEGO STANU ROZPOZNANIA

2.1. Ogólna charakterystyka stanu wiedzy

W odniesieniu do funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, stan wiedzy można określić jako dobry. O ile walory rekreacyjne i turystyczne (antropogeniczne i przyrodnicze) są dobrze opisane w literaturze przedmiotu, to aktualne zagospodarowanie turystyczne, rekreacyjne i edukacyjne wymaga dokładnej weryfikacji, inwentaryzacji i analizy. Również aktualny ruch turystyczny i osadnictwo rekreacyjne na obszarze Parku są niedostatecznie opisane i przeanalizowane, z wyjątkiem nielicznych prac naukowych i opracowań strategicznych, często zdezaktualizowanych.

Do głównych dostępnych materiałów opisujących potencjał turystyczny i rekreacyjny Parku należą przewodniki turystyczne o zasięgu ogólnopolskim, regionalnym jak i lokalnym, materiały edukacyjne i informatory turystyczne wydawane przez ROTWŁ, ZPKWŁ, samorządy i lokalne stowarzyszenia, mapy turystyczne, ulotki, opracowania naukowe. Cennym źródłem informacji są informatory turystyczne i różne opracowania krajoznawcze, publikowane na stronach internetowych. Podstawowe informacje o przebiegu szlaków turystycznych i lokalizacji infrastruktury turystycznej zawarte są na mapach przyrodniczo-turystycznych, przeważanie opracowanych w skali 1:50000 (seria map parków krajobrazowych województwa łódzkiego, wydanych przez ZPKWŁ). W kontekście danych dotyczących bezpośrednio Parku, wartościowym źródłem są ogólnodostępne bazy danych przestrzennych np. OpenStreetMap, BDOT, geoportal, które zawierają informacje o lokalizacji walorów turystycznych, zagospodarowaniu turystycznym, sieci szlaków i ścieżek przyrodniczych. Ważnym źródłem wiedzy nt. funkcji turystycznej i rekreacyjnej, walorów przyrodniczych i antropogenicznych, geografii, historii, przyrody, aspektów społecznych, ekonomicznych i kulturowych są prace badawcze, publikacje naukowe, w tym monografie naukowe, obejmujące obszar Parku.

W ramach diagnozy funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku największym wyzwaniem pozostaje oszacowanie rzeczywistej skali i pojemności istniejących form zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego, jak również faktycznego obciążenia turystycznego i rekreacyjnego Parku, w szczególności rzeki Warty, kompleksów leśnych i ośrodków letniskowych. Pomocne w tym zakresie mogą być dane statystyczne, które – choć zbierane cyklicznie według jednolitych grup tematycznych, mają istotne ograniczenia. Przede wszystkim, dane te odnoszą się do jednostek administracyjnych, których granice nie pokrywają się z zasięgiem Parku. Dodatkowym problemem jest fakt, że statystyki obejmują wyłącznie działalność rejestrowaną, co nie oddaje pełnej skali natężenia turystyki i rekreacji na terenie Parku. Aby uzyskać bardziej wiarygodny obraz rzeczywistego użytkowania, konieczne będzie przeprowadzenie regularnych badań terenowych. Planowana jest jednorazowa inwentaryzacja zagospodarowania turystycznego, która będzie realizowana w trzech pierwszych kwartałach 2026 roku. W oszacowaniu wielkości ruchu turystycznego i rekreacyjnego, stanowiącego zarówno szansę rozwoju, jak i zagrożenie dla Parku, pomocne będą coroczne raporty nt. ruchu turystycznego w województwie łódzkim, prowadzone wcześniej przez Wydział Nauk Geograficznych UŁ, a obecnie przez Łódzką Organizację Turystyczną i Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego. Bardzo przydatnym źródłem wiedzy nt. zjawisk turystycznych i rekreacyjnych na obszarze Parku będą przeprowadzone wywiady i badania ankietowe, opracowania naukowe, w szczególności badaczy z Uniwersytetu Łódzkiego.

Pewną luką pozostaje brak kompleksowych, aktualnych badań nad rozwojem produktów turystycznych i rekreacyjnych, edukacji ekologicznej i krajoznawczej, promocji lokalnych walorów kulturowych. Informacje o tych elementach dostępne są głównie poprzez inicjatywy lokalne (np. projekty

edukacyjne prowadzone przez gminy czy lokalne organizacje pozarządowe) lub publikacje naukowe i popularnonaukowe. W zakresie oceny działań edukacyjnych na obszarze Parku pomocne będą więc opracowania i wywiady z przedstawicielami jednostek samorządowych i stowarzyszeń, prowadzących działalność edukacyjną i dydaktyczną na obszarze Parku - od placówek oświatowych, przez pracowników Parku, administrację Lasów Państwowych, jednostki samorządu terytorialnego, po organizacje pozarządowe.

Edukacja ekologiczna i krajoznawcza, wraz z rzetelnym przygotowaniem i szerokim udostępnianiem informacji o walorach przyrodniczych i kulturowych Parku oraz zagrożeniach wynikających głównie z rozwoju osadnictwa i działalności gospodarczej (w tym turystyki i rekreacji), stanowi nieodłączny element planowania zagospodarowania turystycznego i rekreacyjnego Parku. Wstępnie przeprowadzona analiza dostępnych materiałów promocyjno-edukacyjnych, związanych z Parkiem, wykazuje ich zróżnicowanie zarówno pod względem formy, jak i treści merytorycznej.

Dotychczas opracowane i opublikowane informacje nt. walorów turystycznych, rekreacyjnych i edukacyjnych Parku wymagają usystematyzowania, uzupełnienia i uaktualnienia. Brakuje rozpoznania skali i potrzeb rozwoju turystycznego i rekreacyjnego Parku, jego ograniczeń i wynikających zagrożeń dla walorów Parku.

Wykaz wybranych źródeł piśmiennych, obejmujących pozycje zarówno bezpośrednio związane z Parkiem, jak i pozycje teoretyczne, problemowe i metodyczne, wykorzystanych na etapie diagnozy funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku przedstawiono w rozdziale 2.2.

2.2. Zestawienie dostępnego piśmiennictwa oraz ocena zasobów informacji pod kątem ich przydatności do potrzeb Operatu

Wybrane i najważniejsze pozycje piśmiennictwa, które wykorzystano do sporządzenia diagnozy kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Parku zawarto w tabeli 1.

Tab. 1 Zestawienie dostępnej literatury z analizą jej przydatności na potrzeby Operatu kształtowania funkcji turystycznej, rekreacyjnej i edukacyjnej Załęczańskiego Parku Krajobrazowego

Lp.	Dane bibliograficzne	Komentarz
1	Adamczewska M., 2008, Rola obszarów przyrodniczo cennych w edukacji geograficznej na przykładzie województwa łódzkiego, Dokumentacja Geograficzna nr 38, Geografia we współczesnym systemie kształcenia, red. R. Wiśniewski, W. Gierańczyk, wyd. PTG	Omówienie ścieżek edukacyjnych znajdujących się w granicach parków krajobrazowych województwa łódzkiego, analiza ich wykorzystania i przydatności w edukacji geograficznej i regionalnej. Analiza wykorzystania oferty zajęć terenowych przez szkoły
2	Bezkowska G. 2004, Przyrodnicze czynniki lokalizacji miejscowości wypoczynkowych w regionie łódzkim, [w:] M. Strzyż (red.), Perspektywy rozwoju regionu w świetle badań krajobrazowych Problemy Ekologii Krajobrazu PAEK, 2004, Kielce, s. 181-188	Omówienie ważniejszych miejscowości województwa pełniących funkcje wypoczynkowe na tle wybranych zasobów przyrodniczych
3	Bezkowska G., (red.), 2001, Park krajobrazowy - i co dalej? Problemy ekologii krajobrazu t.IX, Łódź ss. 147	Opis zagadnień związanych z zarządzaniem i przyszłością parków krajobrazowych. Opisane walory ZPK.
4	Bęben A., Działoszyn - zagospodarowanie przestrzenne i funkcje małego miasta, praca magisterska obroniona 2.10.2018 na Uniwersytecie Jagiellońskim	Omówienie rozwoju przestrzennego, społecznego i gospodarczego miasta Działoszyn, w kontekście jego położenia na skraju Załęczańskiego Parku Krajobrazowego.

5	Burzyński I., Ojrzyńska G., Wypych P., 2010, Pomniki przyrody województwa łódzkiego wczoraj, dziś, jutro. Piotrkowskie Stowarzyszenie Rozwoju, Promocji i Integracji	Opis pomników przyrody w woj. łódzkim
6	Chrostowska, D., Wiluś, R., 1992, Turystyka w Załęczańskim Parku Krajobrazowym, Turyzm/Tourism, 2(2), 59-76.	Analiza atrakcyjności turystycznej oraz ruchu turystycznego w Załęczańskim Parku Krajobrazowym.
7	Delida, E., 1986, Kultura ludowa na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, Acta Universitatis Lodzensis. Folia Sozologica, 2	Omówienie pozostałości tradycyjnej kultury ludowej w wsiach Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Opisane zachowane elementy, takie jak: drewniana zabudowa, rękodzieło, narzędzia, stroje ludowe, zwyczaje i obrzędy.
8	Dmochowska-Dudek K., Tobiasz-Lis P., Wójcik M., 2015, Funkcja turystyczna obszarów wiejskich woj. łódzkiego - uwarunkowania strukturalne i planistyczne, Studia Komitetu Przestrzennego Zagospodarowania Kraju PAN, nr 162, wyd. PAN	Omówienie funkcji turystycznej gmin województwa łódzkiego poprzez ocenę ich atrakcyjności turystycznej. Zestawienie wyników z rozmieszczeniem turystycznych obszarów funkcjonalnych wyznaczonych w Strategii Rozwoju Województwa łódzkiego 2020
9	Gara, K., Szykiewicz, A., 2023, Załęczański Park Krajobrazowy. Georóżnorodność. Górnictwo Odkrywkowe, 64.	Omówienie geologii Załęczańskiego Parku Krajobrazowego. Opis krajobrazu oraz stanowisk geologicznych.
10	Ignaczak M., Lesiński G., 2013, Nietoperze Załęczańskiego Parku Krajobrazowego i metody ich ochrony. Maszynopis, OTON, ZPKWł, Zduńska Wola, Warszawa, ss: 30.	Kompleksowy opis badań nad nietoperzami Załęczańskiego Parku Krajobrazowego.
11	Jagielska E., Kulesza-Szerniewicz E., Makowska B., Stieler E., Welc-Jedrzejska J. 2011. Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego. Poradnik dla planistów i samorządów lokalnych. Narodowy Instytut Dziedzictwa, Warszawa.	Problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego
12	Janiak, A., 2001, Flora i roślinność starych drzewostanów sosnowych w uroczysku Broników (Załęczański Park Krajobrazowy), Acta Universitatis Lodzensis. Folia Botanica, 16	Omówienie flory i roślinności najstarszych drzewostanów sosnowych uroczyska Broników. Analiza aktualnego stanu i zagrożeń.
13	Janiszewski T., Lesner B., Skopiński K., 2009, Zimowanie ptaków wodno-błotnych na obszarze Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w latach 1988-2009. Parki Narodowe i Rezerваты Przyrody 28 (4): 57-68.	Opis wyników kilkuletnich obserwacji dotyczących zimowania ptaków wodno-błotnych w Załęczańskim Parku Krajobrazowym.
14	Kaczmarek J., Stasiak A., Włodarczyk B., Produkt turystyczny. Pomysł, realizacja, zarządzanie, PWE, Warszawa 2010, s. 143.	Organizacja produktu turystycznego
15	Kanon Krajoznawczy województwa łódzkiego, 2011, red. J. Słodzińska, A. Wielocha, B. Włodarczyk, wyd. PTTK "Kraj", Warszawa-Łódź	Charakterystyka najważniejszych walorów turystycznych województwa łódzkiego wg powiatów

16	Kobojek E., Kobojek S. 2005. Doliny rzeczne regionu łódzkiego. Geneza, cechy przyrodnicze i antropogeniczne przekształcenia. Uniwersytet Łódzki - Wydział Nauk Geograficznych. Łódź. ss: 126.	Opis dolin rzecznych w woj. łódzkim i otaczających ich form ochrony.
17	Kobojek E., Kobojek S., 2019, Walory przyrodnicze i zagospodarowanie turystyczne wydmy śródlądowych na przykładzie regionu łódzkiego, Space-Society-Economy, nr 29, wyd. Uniwersytetu Łódzkiego	Analiza przyrodniczych walorów wydmy śródlądowych oraz zagospodarowania turystycznego w nizinnej części Polski Środkowej w regionie łódzkim. Wskazanie walorów rekreacyjnych tych terenów.
18	Kondracki J. 1978. Geografia fizyczna Polski. PWN, Warszawa: 1-463.	Podział fizjograficzny Polski
19	Krakowska K., 2007, Czy edukacja ekologiczna może wzbudzać emocje służące ochronie przyrody?, Studia i Materiały CEPL w Rogowie, R. 9, Zeszyt 1 (15) / 2007	Ukazanie emocji związanych z edukacją ekologiczną i ich wpływu na dalsze działania związane z ochroną przyrody na obszarze Parku. Posłużono się przykładem ochrony nietoperzy i trzmieli oraz zachowaniem w krajobrazie Parku tradycyjnych sadów
20	Krzemiński T. red., 1972. Województwo łódzkie. Przewodnik. Wydawnictwo Sport i Turystyka, Warszawa, ss.489	Województwo łódzkie, trasy, opisy miejscowości
21	Krysiak S., Papińska E. 2005. Konflikty człowiek-środowisko w Załęczańskim Parku Krajobrazowym. [W:] Hibszer A., Partyka J., (red.), Między ochroną przyrody a gospodarką - bliżej ochrony. Konflikty człowiek - przyroda na obszarach prawnie chronionych w Polsce, Polskie Towarzystwo Geograficzne, Oddział Katowicki. Ojcowski Park Narodowy. Sosnowiec- Ojców, s. 180-189.	Opisane przykłady zagrożeń ochrony Załęczańskiego Parku Krajobrazowego
22	Miejscowe plany zagospodarowania gminy Pątnów	Akt prawa miejscowego
23	Miejscowe plany zagospodarowania gminy Rudniki	Akt prawa miejscowego
24	Miejscowe plany zagospodarowania gminy Wierzchnas	Akt prawa miejscowego
25	Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego miasta i gminy Działoszyn	Akt prawa miejscowego
26	Mokras-Grabowska J., Rzeńca P., Województwo łódzkie. Przewodnik turystyczny, 2007, wyd. ROTWŁ, Łódź	Charakterystyka najważniejszych walorów turystycznych województwa łódzkiego
27	Mroczek-Żulicka Aleksandra, 2024, Plenerowa rekreacja twórcza. Przykład Łodzi, Łódź, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 324 s.	Znaczenie rekreacji na obszarach chronionych
28	Mroczek-Żulicka Aleksandra, Twórcze podejście do organizacji krajoznawstwa w opozycji do banalnej rozrywki i zabawy - przykład Łodzi W: Współczesne oblicza krajoznawstwa / Stasiak Andrzej, Włodarczyk Bogdan, Śledzińska Jolanta (red.), 2016, Warszawa, Wydawnictwo PTTK, s.301-314	Organizacja krajoznawstwa na obszarach chronionych

29	Olaczek R., 1971, Przewodnik po województwie łódzkim, seria: Nasza Przyroda, Liga Ochrony Przyrody, Warszawa	Charakterystyka środowiska przyrodniczego województwa łódzkiego (wg podziału administracyjnego sprzed 1999 r.)
30	Olaczek, R., 1986, Ogólna charakterystyka przemian szaty roślinnej i krajobrazu Załęczańskiego Parku Krajobrazowego od końca XVIII wieku, Acta Universitatis Lodzensis. Folia Zoologica, 2	Analiza zmiany pokrycia roślinnego obszaru Załęczańskiego Parku Krajobrazowego od końca XVIII wieku do lat 70. XX wieku, na podstawie historycznych map topograficznych.
31	Olaczek, R., Czyżewska, K., 1986, Załęczański Park Krajobrazowy: charakterystyka wartości, ich ochrona i wykorzystanie. Acta Universitatis Lodzensis. Folia Zoologica, 2	Praca opisuje Załęczański Park Krajobrazowy jako obszar chroniący przyrodę, dziedzictwo kulturowe i krajobraz historyczny, a także pełniący ważne funkcje edukacyjne, rekreacyjne i wychowawcze.
32	Papińska, E., 2012, Edukacja regionalna w Ośrodku Edukacji Ekologicznej w Załęczu Wielkim, Rocznik Wieluński, 12(12), 145-154.	Opis działalności Ośrodka Edukacji Środowiskowej „Nadwarciański Gród” w Załęczańskim Parku Krajobrazowym, który od 1978 roku prowadzi różnorodne formy edukacji ekologicznej dla dzieci i młodzieży.
33	Park Krajobrazowy Orlich Gniazd, Stawki, Załęczański, Czechowski D., Labocha T., Żurowska-Oleś E., wyd. Katowice: Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego, 2008.	Przewodnik turystyczny po wybranych parkach krajobrazowych, w tym Załęczańskim.
34	Plan zagospodarowania przestrzennego gminy Osjaków	Akta prawa miejscowego
35	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa łódzkiego oraz Plan Zagospodarowania Przestrzennego Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Łodzi.	Opisane uwarunkowania rozwoju przestrzennego województwa łódzkiego w kontekście rozwoju turystyki i rekreacji oraz cele strategiczne w tym zakresie.
36	Program ochrony środowiska dla gminy Lipie na lata 2022-2026, z perspektywą do roku 2030	Oceniono stan środowiska w gminie oraz główne cele ochrony. Odniesiono się do walorów ZPK.
37	Program ochrony środowiska dla gminy Rudniki na lata 2018-2022 z perspektywą do roku 2025	Oceniono stan środowiska w gminie oraz główne cele ochrony. Odniesiono się do walorów ZPK.
38	Program Ochrony Środowiska dla gminy Wierzbias	Zawiera ogólną charakterystykę obszaru, identyfikację zagrożeń celów oraz sposobów monitorowania. Odniesiono się do walorów ZPK.
39	Program Ochrony Środowiska Dla Województwa Śląskiego	Odniesienie do walorów przyrodniczych i celów ochrony ZPK. Opisane są plany i zadania również w kontekście rozwoju turystyki
40	Program ochrony środowiska miasta i gminy Działoszyn	Charakterystyka miasta i gminy, zadania strategiczne ochrony oraz monitoringu, również w odniesieniu do ZPK.
41	Program ochrony środowiska województwa łódzkiego na lata 2025-2028 z perspektywą do 2032, przyjęty Uchwałą Nr XIII/160/25 z dnia 15 kwietnia 2025 r. Sejmik Województwa łódzkiego	Odniesienie do walorów przyrodniczych i celów ochrony ZPK. Opisane są plany i zadania również w kontekście rozwoju turystyki.
42	Programu Ochrony Środowiska dla gminy Pątnów do roku 2024	Trwają prace nad nowym programem. Obowiązujący do 2024 zawierał diagnozę oraz kierunki rozwoju ochrony. Odniesiono się do walorów ZPK.

43	Projekt planu ogólnego gminy Lipie	Akt prawa miejscowego
44	Pytliński S. 2013. Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich województwa łódzkiego na obszarach chronionych i cennych przyrodniczo. Materiały konferencyjne (praca zbiorowa). Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Gniazdo. Skierniewice.	Zrównoważony rozwój i turystyka w Parku
45	Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 maja 2005 roku w sprawie sporządzania projektu planu ochrony dla parku narodowego, rezerwatu przyrody i parku krajobrazowego, dokonywania zmian w tym planie oraz ochrony zasobów, tworów i składników przyrody (Dz. U. Nr 94, poz. 794)	Akt prawny
46	Raport Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego: Bartocha K., Olszok Ł., 2025, Analiza zagrożeń, w tym identyfikacji, w których występuje zagrożenie dla bezpieczeństwa osób wykorzystujących obszar wodny do pływania, kąpania się, uprawiania sportu, rekreacji na terenie Załęczańskiego Parku Krajobrazowego, Kalina.	Analiza zagrożeń dla osób przebywających na obszarach wodnych Załęczańskiego Parku Krajobrazowego w tym identyfikacja miejsc, w których występuje zagrożenie dla bezpieczeństwa osób wykorzystujących obszar wodny do pływania, kąpania się, uprawiania sportu lub rekreacji.
47	Rekas, A. 2004. Parki krajobrazowe województwa śląskiego jako czynnik rozwoju turystyki oraz element ochrony krajobrazu kulturowego. Problemy Ekologii Krajobrazu, (12).	Opis działalności parków krajobrazowych oraz przedstawienie planów Zespołu Parków Krajobrazowych na kolejne lata, z uwzględnieniem założeń <i>Programu rozwoju turystyki, rekreacji i wypoczynku na obszarze województwa śląskiego</i> .
48	Rosin, R., 1986, Załęczański Park Krajobrazowy - z dziejów obszaru. Acta Universitatis Lodzensis. Folia Zoologica, (2).	Opis historyczny obszaru, na którym obecnie znajduje się Załęczański Park Krajobrazowy.
49	Sieradzkie Parki Krajobrazowe. Załęczański Park Krajobrazowy. Park Krajobrazowy Międzyrzecza Warty i Widawki. 2011. Dyrekcja Sieradzkich Parków Krajobrazowych, Sieradz, ss. 72. (abum)	Walory turystyczne Parku
50	Sobczyński T., 2008, Uwarunkowania rozwoju gospodarstw agroturystycznych w powiecie wieluńskim, w: „Ekonomiczne i społeczne aspekty rozwoju turystyki wiejskiej”, red. Sikorska-Wolak, I., Wydawnictwo SGGW, Warszawa, s. 145-160.	Analiza uwarunkowań rozwoju gospodarstw agroturystycznych w powiecie wieluńskim.
51	Strategia rozwoju gminy Lipie do 2030	Na terenie gminy znajduje się otulina ZPK, opisano walory i odniesiono do nich potencjał rozwojowy.
52	Strategia Rozwoju Gminy Osjaków na lata 2023-2030	Strategia zawiera prognozę oddziaływania na środowisko, w tym działań na rzecz rozwoju turystyki w ZPK
53	Strategia Rozwoju Gminy Pątnów na lata 2022-2030	Opis stanu i wyzwań rozwoju gminy oraz strategicznych kierunków rozwoju. Uwzględnienie walorów ZPK jako strategicznego elementu gminy.
54	Strategia rozwoju Gminy Rudniki na lata 2023 - 2030	Na terenie gminy znajduje się fragment ZPK oraz otuliny, opisano walory i odniesiono do nich potencjał rozwojowy

55	Strategia Rozwoju Gminy Wierzchlas na lata 2021-2030	Opis aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej oraz trendów i celów strategicznych. Odniesiono się do potencjału ZPK.
56	Strategia Rozwoju Ponadlokalnego Regionu Ziemi Wieluńskiej na lata 2023-2030 wraz z prognozą oddziaływania na środowisko	Zawiera kierunki rozwoju gmin Ziemi Wieluńskiej, w tym tych, które znajdują się na obszarze ZPK: Osjaków, Pątnów, Wierzchlas, Działoszyn, w kontekście potencjału przyrodniczo-środowiskowego i możliwego rozwoju turystyki.
57	Szafrańska E., Włodarczyk B., 2011, Turystyka w powiatach województwa łódzkiego w 2009 r., Warsztaty z geografii turystyki, T. 1, 15, wyd. Uniwersytetu Łódzkiego	Omówienie atrakcyjności turystycznej powiatów województwa łódzkiego, analiza działalności władz powiatowych w zakresie promocji i rozwoju turystyki. Rozmieszczenie i wykorzystanie bazy noclegowej. Rozmieszczenie atrakcji turystycznych
58	Szmidt, A., Tołoczko, W., 2019, Góra Zelce jako walor geoturystyczny Wyżyny Woźnicko-Wieluńskiej z uwzględnieniem analizy geomorfologicznej. Acta Universitatis Lodzensis. Folia Geographica Physica, (18), 53-65.	Omówiono rezultaty badań na temat przekształcenia rzeźby oraz stanu jaskiń w kontekście ruchu turystycznego.
59	Tanaś S., 2017, Analiza ruchu turystycznego w województwie łódzkim w świetle badań ankietowych, [w:] Ruch turystyczny w Łodzi i województwie łódzkim w 2016 roku, B. Włodarczyk (red.), Instytut Geografii Miast i Turystyki Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 71-102, ISBN: 978-83-63418-04-5	Badania ruchu turystycznego na terenie Parku
60	Tołoczko, W., Szmidt, A., 2018, Rędziny rezerwatu „Węże” w Załęczańskim Parku Krajobrazowym. Acta Universitatis Lodzensis. Folia Geographica Physica, (17), 51-60.	Omówiono charakterystykę i genezę form litologicznych Działoszyńskiego Łuku Warty oraz wyniki badań gleboznawczych na górze Zelce.
61	Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 roku o ochronie przyrody (Dz. U. z 2024 r. poz. 1478, 1940)	Akt prawny
62	Włodarczyk B., 2019, Zarys rozwoju turystyki w regionie łódzkim, Acta Geographica Lodzensia, 109:145-161	Omówienie historii rozwoju turystyki w województwie łódzkim z podziałem na okresy
63	Województwo łódzkie - przewodnik, 1972, red. T. Krzemiński, Wojewódzki Komitet Kultury Fizycznej i Turystyki, Wojewódzki Ośrodek Informacji Turystycznej w Łodzi, wyd. 'Sport i turystyka', Warszawa	Charakterystyka najważniejszych walorów turystycznych województwa łódzkiego
64	Wyżyna Wieluńska Załęczański Park Krajobrazowy Wieluń plan 1:60 000, Wyd. Studio Plan, 2017	Informacje turystyczne, plan Wielunia oraz miejsce warte odwiedzenia wraz opisem na terenie Wyżyny Wieluńskiej i Załęczańskiego Parku Krajobrazowego.
65	Załęczański Park Krajobrazowy – mapa przyrodniczo-turystyczna, skala 1:40 000, wyd. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Łódź, 2023	Mapa prezentująca najważniejsze walory przyrodnicze i antropogeniczne Parku (wraz z opisem)

66	Załęczański Park Krajobrazowy i okolice – Wyżyna Wieluńska część północna Jury Polskiej: mapa geoturystyczna 1:50 000	Mapa przedstawia Załęczański Park Krajobrazowy i jego otoczenie. Główna plansza to uproszczona mapa geologiczna na tle topograficznym, wzbogacona o informacje ważne dla turystów: przyrodnicze, kulturowe, historyczne oraz praktyczne.
67	Załęczański Park Krajobrazowy, mapa turystyczna 1:50 000, wydawnictwo Cartomedia, 2011	Mapa prezentująca najważniejsze walory przyrodnicze i antropogeniczne Parku (wraz z opisem)
68	Załęczański Park Krajobrazowy. 40-lecie parku 1978-2018, Krzysztof Gara, Wyd. Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego, Łódź, 2018	Zbiorowe opracowanie opisujące historię, przyrodę i znaczenie parku w kontekście ochrony środowiska, przedstawione przez ekspertów z różnych dziedzin.
69	Zespół Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego. Informator przyrodniczo-turystyczny. 2016. Zesp. Park. Krajobr. Woj. Łódz., Łódź, ss: 86.	Opis walorów przyrodniczych i antropogenicznych ZPK.
	Strony internetowe	
1	www.parkilodzkie.pl – strona internetowa Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Łódzkiego	Charakterystyka środowiska przyrodniczego parku wraz z formami ochrony znajdującymi się na jego terenie. Charakterystyka najważniejszych walorów antropogenicznych położonych w granicach Parku. Mapa Parku
2	https://www.zpk.com.pl/ - strona internetowa Zespołu Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego	Charakterystyka środowiska przyrodniczego Parku wraz z formami ochrony znajdującymi się na jego terenie. Charakterystyka najważniejszych walorów antropogenicznych położonych w granicach Parku. Mapa Parku
3	www.lodzkie.travel – strona ROTWŁ	Charakterystyka najważniejszych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
4	https://dzialoszyn.pl/ – strona dotycząca gminy Działoszyn (woj. łódzkie)	Opis położenia, ukształtowania terenu oraz głównych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
5	https://gmina.osjakow.pl/ - strona dotycząca gminy Osjaków (woj. łódzkie)	Opis położenia, ukształtowania terenu oraz głównych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
6	https://patnow.pl/ - strona dotycząca gminy Pątnów (woj. łódzkie)	Opis położenia, ukształtowania terenu oraz głównych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
7	https://www.wierzchlas.pl - strona dotycząca gminy Wierzchlas (woj. łódzkie)	Opis położenia, ukształtowania terenu oraz głównych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
8	https://lipie.pl/ - strona dotycząca gminy Lipie (woj. śląskie)	Opis położenia, ukształtowania terenu oraz głównych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
9	https://rudniki.pl/ - strona dotycząca gminy Rudniki (woj. opolskie)	Opis położenia, ukształtowania terenu oraz głównych walorów przyrodniczych i antropogenicznych Parku
10	https://zalecze.zhp.pl/	Strona Ośrodka Szkoleniowo-Wypoczynkowego ZHP „Nadwarciański Gród” w Załęczu Wielkim

Źródło: opracowanie własne